

AILEEN M. MARTY

M. Alma Bracho i María Irazo

Responsable de la defensa contra el bioterrorisme dels Estats Units d'Amèrica

«HEM EMPRÈS UNA GUERRA CONTRA LA NATURALESA I LES MENTS PERVERSES»

Coronel de l'armada nord-americana i especialitzada en biodefensa, la patòloga Aileen M. Marty ha estat durant molts anys directora de la Infectious Diseases Branch de les Forces Armades dels EUA. Mentre treballava en la Uniformed Services University for the Health Sciences, com a entrenadora de futurs professionals sanitaris, el president Bill Clinton la va triar com a assessora personal en defensa contra el bioterrorisme del seu equip de Govern i al setembre del 2000 va ser l'encarregada de lluitar contra l'atac bioterrorista d'àntrax a Florida.

Aileen M. Marty és una dona decidida, en la seua manera de fer i actuar, que amb el temps ha anat enfortint el seu esperit innocent. Porta vestits formals de jaqueta de tons grisos, negres i blaus marins de formes virils i tall més aviat bast. A pesar d'una estatura masculina, el rostre angelical, els ulls clars i plens de llum i, sobretot, un somriure dolcíssim ens descobreixen una mare de família de tracte agradable, amb qui és fàcil sentir-se pròxim en la conversa. Les seues metes són encomiables: el bé de la humanitat, però la ideologia és clara i rotunda: preparar la població innocent per defensar-se de persones, estats i mentalitats perverses. L'enemic aguaita.

D'origen cubà, parla un espanyol pla, de termes limitats i ressonàncies llatines (*"lo conozco un poquitico"*, reconeix burleta). Des del 2003 treballa en un dels departaments més patriòtics i valorats del seu país, l'Homeland Defense Committee (Defensa de la Pàtria), que enguany disposa d'un pressupost extraordinari: 580.000 milions de dòlars; 1.500 milions dels quals es destinaran a la gestió de la bioseguretat americana: investigar els agents i microbis existents i elaborar antídots contra armes biològiques i químiques. Està orgullosa de formar part de la complexa maquinària del país més previngut contra possibles atacs bioterroristes.

Quina és l'amenaça terrorista que li fa més por?

La veritat és que no sé com respondre aquesta pregunta, però la que més por em fa és la possibilitat que

© Fotos entrevistes: Miguel Lorenzo

«APROXIMADAMENT ENTRE QUINZE I DISSET PAÏSOS SÓN SOSPITOSOS DE POSSEIR PASSIVAMENT UN PROGRAMA BIOLÒGIC»

algú utilitzi la tecnologia per produir un agent biològic nou que siga resistent a les vacunes i fàrmacs que hi ha actualment. Un perill que, de totes maneres, he de reconèixer que resulta poc probable, considerant la sofisticació de les matèries necessàries per aconseguir-ho.

Si afirma que els efectes de les armes biològiques bacterianes poden ser tractats amb antibiòtics, però no així els virals, per què les armes biològiques bacterianes han estat sovint més utilitzades que les armes biològiques amb virus?

Perquè aquest tipus d'armaments són més senzills de fabricar i a més el coneixement de què disposem sobre l'evolució i forma d'actuació dels bacteris és molt més gran que sobre els virus. La mutació constant dels virus perillosos pràcticament ens impedeix reconèixer-los.

Hi ha un abans i un després des de l'atac amb àntrax a Florida el 2001?

Sí, per descomptat. Hem canviat totes les nostres pràctiques després d'aquest atac. La manera amb què ens preparam, el currículum acadèmic dels estudiants de medicina i infermeria... A més s'ha implantat el requisit de formació en bioterrorisme per a policies, bombers i tots els equips de seguretat i sanitat que hagen de participar en la resposta a un atac.

Quins països han tingut o disposen d'un arsenal d'armes biològiques?

Bé, d'això no se'n pot parlar obertament. Són dades dels centres d'intel·ligència de diferents països. Però s'ha dit que aproximadament entre quinze i disset països són sospitosos de tenir passivament un programa biològic. Però també hi ha organitzacions internacionals que han demostrat tenir capacitat per a gestionar aquests programes i, de fet, l'han utilitzat als EUA i en altres països.

En quina posició dins de les prioritats dels Estats Units figura la bioseguretat?

Crec que hi ha prou si dic que actualment, del pressupost de què disposa l'Homeland Defense Committee, més o menys el 50 per cent s'inverteix en el desenvolupament de programes d'agents biològics: prevenció, investigacions...

Vostè és coordinadora d'un grup (The Emerging Threat of Biological Weapons & Bioterrorism) format per seixanta persones seleccionades per l'administració nord-americana que estan preparades per a saber actuar davant possibles atacs bioterroristes. Igual com alguns *hackers* han aconseguit esquitllar-se en cursos de seguretat informàtica, és possible que als seus cursos assistesquen persones que estan de l'altre bàndol?

Hi ha una llei que prohibeix mostrar aquest tipus de material a certes persones i, a més, a aquests cursos que jo done en la Uniformed Services University for the Health Sciences assisteixen només persones amb carta de seguretat per a poder entrar-hi. Està molt controlat, les meues lliçons no les imparteixo a qualsevol.

Podria subratllar-me un èxit i un fracàs dins de les mesures oficials contra atacs bioterroristes?

L'èxit va tenir lloc a mitjan anys noranta, quan el secretari de Defensa de l'anterior president, Bill Clinton, es va adonar de la summa importància del bioterrorisme i ens va col·locar al cim per a tractar el problema. Teníem llestos diversos equips i havíem donat uns quants cursos, però

havíem de desenvolupar programes complexos de diagnòstic dels agents que circulen per l'ambient. De fet, el metge que va assistir l'editor de fotografia Bob Stevens (el primer que va

manifestar els símptomes d'infecció per àntrax després que arribara la tramesa de sobres amb aquest agent a l'edifici de l'empresa periodística American Media de Florida) havia assistit a un dels nostres cursos i, per tant, estava alertat que l'aparició d'àntrax en aquesta localitat no era una cosa natural i lògica. Si als quinze minuts de la infecció l'hospital no haguera sabut diagnosticar l'agent com a àntrax, l'accident hauria estat molt més greu i major el nombre d'infectats.

I ara una equivocació...

No sé si li la puc dir [riu i es fa vermella, amb un somriure innocent], perquè el secretari de Defensa actual potser es posarà una mica... Tan sols puc dir que quan va ocórrer l'atac d'àntrax hauria desitjat que certes persones del Govern entengueren millor què representa aquest problema.

Assessors polítics?

Per descomptat

«ENS TROBEM EN
UNA ÈPOCA EN QUÈ AMB
L'AJUDA DE L'EVOLUCIÓ
NO HI HA PROU»

Quines són les principals mesures per a evitar un atac bioterrorista?

En primer lloc, el Govern ha d'estar sempre fomentant la investigació i el control de qualsevol tipus de pràctiques. Hem de ser capaços de detectar si algú compra grans quantitats d'antibiòtics o equips necessaris per a produir agents biològics, conèixer les raons per les quals actuen d'aquesta manera... És cert que qualsevol infecció en la població també pot ser deguda a causes naturals, però la veritat és que estem sempre preguntant-nos i controlant els subministraments. Paral·lelament, no podem oblidar els estudis en diagnòstic de malalties i desenvolupament de fàrmacs i millors remeis en general.

Val la pena invertir en prevenció?

És la qüestió més important [afirma amb rotunditat]. És la més difícil de mesurar i expressar, però és la més barata i el seu èxit és el millor de tot.

Les malalties víriques i bacterianes es produeixen en un món que canvia constantment. Com podem distingir una malaltia causada naturalment, com l'epidèmia de SARS a Àsia o brots com la grip, d'allò que podria ser un atac bioterrorista?

Tenim diverses maneres de tractar de fer aquesta distinció, encara que no sempre funcionen. Si un grup de població és infectat avui dia per un agent com la verola que ja no existeix, sabem automàticament que algú ho ha fet a propòsit. Aquest exemple és molt fàcil.

Però aquesta distinció és més difícil d'establir si la causa de la infecció és un agent nou, com va ocórrer amb la SARS. La seua aparició pot haver-se degut tant a una raó natural com a una manipulació humana voluntària. En aquests casos la investigació és més complexa. Hem de respondre a una sèrie de preguntes: com va passar, on va passar, per què pot haver passat, i llavors començar les investigacions. Imaginem que algú deixa en la teua oficina un pols que conté àntrax. Ací tens altres coses que pots saber. Què més hi ha amb la pols? Pèls, trossos de pell,...? Com es va preparar la mescla? La sèrie d'elements utilitzats pot ajudar-nos a identificar millor la procedència del sobre.

Hi ha especialistes que afirmen que la millor defensa contra les armes biològiques ja l'ha inventada l'evolució, asseguren que l'ésser humà està preparat contra les epidèmies de forma natural. Com considera aquesta opinió?

Estic completament d'acord en l'afirmació que assegura que l'ésser humà disposa de protecció natural.

**«ELS EUA COMPTEM AMB L'ÀREA
CONEGUDA COM KNOWLEDGE
MANAGEMENT, GRÀCIES A LA QUAL
SABEM TOTES LES INFORMACIONS QUE
ESTAN PASSANT EN AQUESTS MOMENTS
PEL MÓN»**

Però, de totes maneres, avui dia és possible modificar un agent i crear una soca contra la qual no hi ha vacuna. Ens trobem en una època en què amb l'ajuda de l'evolució no hi ha prou, perquè es troba a un nivell de preparació inferior.

D'altra banda, tampoc considere absolutament certa aquesta asseveració que defensa el paper de l'evolució, perquè, per exemple, no hi ha cap defensa natural contra el virus de l'Ebola. També és veritat que davant una infecció les persones reaccionen de diferent manera, unes són més susceptibles que altres, algunes moriran i altres resistiran. I com aquest cas, moltes malalties més.

Hem après quelcom significatiu en bioterrorisme de la suposada amenaça que ha significat l'Iraq per als Estats Units?

Moltíssim. Et podria fer una xarrada de tres hores sobre les coses que hem après. Dóna la casualitat que jo vaig estar treballant en un *training* que formava part de l'organització de Hans Blix, i vaig tenir personalment l'oportunitat de veure la informació de què disposaven les Nacions Unides sobre aquest país... i un es queda... Un es queda pensant "potser sí que tenen alguna cosa".

La gent, en compte de pensar-se que els EUA actuen d'aquesta manera perquè potser saben alguna cosa que ells desconeixen, pensen que únicament estava "*brincando un poquito más*" [expressió llatina amb què descobreix el seu origen cubà]. EUA va voler col·laborar i treballar conjuntament amb l'ONU, però l'única manera d'entrar a investigar al país era mitjançant les armes. Això va ser el que va tallar les relacions amb Europa.

Si sabera que demà al seu país s'anava a produir un atac bioterrorista, de quins recursos disposaria per a evitar-ho?

Saps, jo sempre viatge acompanyada d'aquest petit ordinador (em mostra un PDA d'última tecnologia, diminut i d'un blau metàl·lic) amb el qual estic en contacte permanent amb el meu departament. En cas de perill m'avisarien perquè immediatament em desplaçara a supervisar-ho tot. A més, els EUA comptem amb l'àrea coneguda com *Knowledge Management*, gràcies a la qual tenim informació de tot el que està passant en aquests moments pel món.

En un cas com el que em comentes tindriem moltes coses a fer. Però el més important seria saber en quina forma ocorrerà i en quants llocs ocorrerà, perquè és molt diferent que l'atac biològic es dirigisca contra conreus, contra animals o contra l'ésser humà; la resposta i els efectes són diferents. A més dels equips de prevenció i seguretat de què disposem en l'Homeland Defense Committee, comptem amb la col·laboració d'organismes tan importants com la Food and Drug Administration (FDA) o els Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Ens trobem més units que mai.

Quins són els mètodes habituals de treball a la seua oficina?

Una de les pràctiques habituals és el que anomenem *red-teaming and training*. Podríem definir-la com un joc imaginatiu que serveix per a oferir-nos noves perspectives i tàctiques davant possibles atacs bioterroristes. Els investigadors ens dividim en dos equips. El paper d'un és simular les idees més perverses per a planificar i executar un atac contra el nostre país, és a dir, combatre com si es tractara d'un terrorista; l'altre grup ha de reflexionar sobre com podem defensar-nos-en.

D'altra banda, a Plum Island disposem de laboratoris d'investigació de nous medicaments, vacunes i diagnòstics.

Aquests descobriments i mètodes de precaució i assistència han de comunicar-se immediatament al personal. Hem d'entrenar diàriament metges, infermeres i serveis de seguretat. El valor més important és l'experiència, jo no vull que ningú em porte amb avió si no ha volat mai.

Quina opinió li mereix el nou European Centre For Diseases Prevention and Control?

Hem de treballar junts. El bioterrorisme no és problema d'un país o una persona en concret. És una guerra contra la naturalesa i contra els que ens volen fer mal utilitzant aquest tipus de microbis. Realment, els dos centres persegueixen fins molt similars i treballen de manera semblant. ☉

M. Alma Bracho. Tècnic Superior d'Investigació. Unitat de Genètica Evolutiva en l'Institut "Cavanilles" de Biodiversitat i Biologia Evolutiva, Universitat de València.

Mària Iranzo. Estudiant de Periodisme de la Universitat de València.

«EL VALOR MÉS IMPORTANT
ÉS L'EXPERIÈNCIA,
JO NO VULL QUE NINGÚ
EM PORTE AMB AVIÓ SI NO
HA VOLAT MAI»